

Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

Teie 07.04.2020 nr 8-1/2294

Meie 28.04.2020 nr 4/102

Arvamuse esitamine autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Raivo Aeg!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Justiitsministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu ning Vabariigi Valitsuse 17. jaanuari 2006. a määruse nr 14 muutmise määruse kavandi kohta, mis sisaldab ettepanekuid nn tühja kasseti tasu süsteemi muutmiseks. Järgnevalt esitame oma seisukohad mõlema eelnõu osas.

I Õiglane hüvitis

1. Toetame jätkuvalt põhimõtet, et autoritele, esitajatele, fonogrammitootjatele ja filmi esmasalvestuse tootjatele tuleb maksta õiglast hüvitist selle eest, et nende poolt loodud loomingut on lubatud füüsilistel isikutel reprodutseerida enda isiklikeks vajadusteks. Samuti oleme jätkuvalt seisukohal, et täna kehtiv tühja kasseti tasu regulatsioon on aegunud ning vajab kaasajastamist.

2. Kaubanduskoja hinnangul tuleb õiglase hüvitise määramisel võtta arvesse ühelt poolt seda, kui suures ulatuses kasutavad füüsilised isikud salvestusseadmeid ja -kandjaid õiguste omajate loomingut reprodutseerimiseks ning teiselt poolt seda, et tasu peab tagama õiguste omajatele kahju hüvitamise, mis on neile tekkinud autoriõiguse seaduse § 26 lõikes 1 sätestatud erandi alusel. Lisaks peab hüvitise maksmise süsteem olema läbipaistev ning võimalikult väikese halduskoormusega nii ettevõtetele kui ka riigile ja õiguste omajatele.

3. Kaubanduskoda on jätkuvalt seisukohal, et eelnõuga pakutav lahendus ei ole kõige õiglasem ja kuluefektiivsem viis õiguste omajatele hüvitise maksmiseks. Määruse eelnõu kohaselt tuleb tasu koguda salvestusseadmetelt – ja kandjatelt, mida paljud inimesed ei kasuta üldse koopiategemiseks, kuid peavad siiski tasu maksma. Samuti tuleb tasu maksta juhul, kui salvestusseadet – või kandjat kasutatakse piraatluse, voogedastuse või muul viisil koopia tegemiseks, mis ei ole seotud õiguste omajatele kahju tekitamisega autoriõiguse seaduse § 26 lõike 1 alusel. Lisaks peavad tasu maksma ka juriidilised isikud, kel on võimalik küll tasu tagasi saada, aga sellega kaasneb ebaproportsionaalselt suur halduskoormus ja praktikas seda ilmselt ei teha. Lisaks kaasneb määruse eelnõuga nii ettevõtetele kui ka tasu kogujale kümnetesse või isegi sadadesse tuhandettesse eurodesse ulatuv administreerimiskulu.

Kaubanduskoja ettepanek:

Lisada autoriõiguse seadusesse põhimõtte, et õiguste omajatele makstakse õiglast hüvitist läbi riigieelarve ning jätta seadusest välja praeguse tasu kogumisega seotud sätted.

II Tarbimisharjumiste uuring

4. Selleks, et maksta õiguste omajatele õiglast hüvitist, on vaja teada, millises ulatuses kasutavad füüsilised isikud reprodutseerimisõigust enda isiklikuks vajaduseks. Eelnõu seletuskirjas on peamiselt tuginetud Turu-Uuringute ASi poolt läbiviidud uuringüküsitlusele, milles on välja toodud elanike käitumine audio- ning videosalvestiste kopeerimisel. Kaubanduskoja hinnangul ei ole mitmel põhjusel mõistlik sellele uuringule enam tugineda.

- a) Esiteks on see uuring vähemalt osaliselt aegunud, sest viidi läbi 2017. aastal. Juhime tähelepanu sellele, et eelnõu jõustumisel on uuringu tegemisest möödunud peaaegu neli aastat. Selle aja jooksul on muutunud oluliselt inimeste tarbimisharjumused kõnealuses valdkonnas ning levinud uued tehnoloogilised lahendused. Näiteks on märgatavalt suurenenud tasuliste voogedastusteenuste kasutamine, mille puhul ei tule õiguste omajatele maksta tühja kasseti tasu.
- b) Viidatud uuring ei anna selget ülevaadet, kui palju kasutavad inimesed ühte või teist salvestusseadet või -kandjat õiguste omajate loomingu reprodutseerimiseks. Näiteks ei anna uuring vastust küsimusele, kui palju kasutavad inimesed salvestatavat televiisorit teoste kopeerimiseks. Uuringus on välja toodud vaid see, kui paljud inimesed on salvestanud televiisorist, aga mitte see, mis seadmega seda täpsemalt tehti. Täna kasutatakse salvestamise asemel enam järelevaatamisteenust, mis on mugavam ja vastab enam inimeste vajadustele.
- c) Uuringus ei ole eristatud ka seda, kas inimesed tegid koopiaid ebaseaduslikult, autoriõiguse seaduse § 26 lõike 1 või muul alusel. Seetõttu näitab uuring koopiade tegemise mahtu suuremana, kui see on tühja kasseti tasu raames.

Kaubanduskoja ettepanek:

Viia läbi inimeste tarbimisharjumuste uuring, et saada teada, milliseid salvestusseadmeid ja -kandjaid ning kui tihti kasutavad füüsilised isikud koopiade tegemiseks autoriõiguse seaduse § 26 lõike 1 alusel. Osaliselt on võimalik sellist analüüsi teha ilmselt ka läbi side ja tele ettevõtete.

III Tasumäärad

5. Kaubanduskoda toetab autoriõiguse seaduse § 27 täiendamist lõikega 7¹ selliselt, et seaduses tuuakse välja kolm põhimõtet, millest lähtutakse salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning tasu määrade kehtestamisel. Samas ei ole meie hinnangul määruse eelnõu kooskõlas kahe autoriõiguse seadusesse lisatava põhimõttega. Esiteks ei taga määruse eelnõu, et kogutav tasu tagab õiguste omajatele selle kahju hüvitamise, mis on neile tekkinud autoriõiguse § 26 lõike 1 alusel. Teiseks ei taga määruse eelnõu, et salvestusseadme või -kandja tasu määr on proportsionaalne sellega, millises ulatuses tekib õiguste omajatele kahju. Kuna hetkel puudub ajakohane tarbimisharjumuste

uring, siis ei saa tagada, et määruse eelnõu on kooskõlas autoriõiguse seadusesse lisatavate põhimõtetega.

6. Toetame nii eelnõu kui ka määruse eelnõu muudatust, mille kohaselt on tasu fikseeritud kindlas summas, mitte protsendina toote väärtusest. Samuti peame mõistlikuks seda, et tasu ei sõltu mälumahust. Sellise lahendusega kaasneb ettevõtetele oluliselt väiksem halduskoormus võrreldes sellega, kui tasu sõltuks mälumahust.

7. Kaubanduskoja hinnangul esineb risk, et määruse eelnõus sisalduvad tasu määrad ei taga õiglast hüvitist. Peame tõenäoliseks, et toimub ülekompenseerimine. Sellele viitab eelkõige 2007. aasta ja 2021. aasta kogutava tasu suuruste võrdlemine. Määruse eelnõu seletuskirja (lk 12) kohaselt toimus tühja kasseti tasu kogumine efektiivselt 2007. aastal ning siis koguti kokku 283 452 eurot. Eelnõu jõustumisel suureneb laekumine seletuskirja kohaselt 0,9 – 1,35 miljoni euroni. Seega suureneb tasu laekumine võrreldes 2007. aastaga 3,1 - 4,8 korda. Samas on tõenäoline, et selle aja jooksul on vähenenud koopiategemine autoriõiguse seaduse § 26 lõike 1 alusel. Seega saab hüvitise kasvu põhjendada vaid sellega, et mitmekordistunud on hüvitis koopia tegemise eest. Samas juhime tähelepanu sellele, et ajavahemikul 2007-2019 on keskmine palk suurenenud ca 2 korda. Seega on meie hinnangul õiglane, et ka õiguste omajatele makstav hüvitis ei kasva kordades kiiremini kui keskmine palk. Eelneva info valguses ei tohiks kogutav tasu ületada ca 600 000 eurot aastas.

8. Kindlasti ei tohi hüvitise näol olla tegemist toetusega. Hüvitis ei tohi sisaldada toetuskomponenti näiteks selle eest, et õiguste omajate tulu on vähenenud seoses tarbijaharjumuste muutustega või tehnoloogia arenguga. Kui riik soovib õiguste omajatele toetust maksta, siis tuleb kasutada selleks muid meetmeid. Lisaks ei tohi hüvitis katta kahju, mis ei ole seotud autoriõiguse seaduse § 26 lõikega 1.

9. Meile jääb ebaselgeks, miks on määruse eelnõus suurendatud mitmete toodete tasu võrreldes 2020. aasta jaanuariga, kui Justiitsministeerium tutvustas huvigruppidele plaanitavaid muudatusi seoses tühja kasseti tasuga. Eelkõige on suurenenud nende toodete tasu, mida inimesed ostavad rohkem. Näiteks salvestatavate telerite puhul on Justiitsministeerium suurendanud tasu rohkem kui kolm korda, arvutite ja nutitelefoni osas rohkem kui kaks korda ning digibokside puhul ligi kaks korda. Rohkem ostetavate toode osas on minimaalselt vähenenud vaid USB-mälupulga tasu. Kui jaanuaris tõi ministeerium välja, et eelnõude jõustumisel kogutakse tühja kasseti tasu ligi 772 000 eurot, siis määruse eelnõu seletuskirja kohaselt võib tasu suurenedagi ligi 1,35 miljoni euroni. Samas puuduvad seletuskirjas mõjuvad põhjused, miks otsustas ministeerium tasusid suurendada võrreldes esialgse plaaniga.

Kaubanduskoja ettepanek:

Kehtestada määruse eelnõus toodetele mitte suurem tasu, kui oli kirjas Justiitsministeeriumi esialgses nägemuses. Seega teeme ettepaneku vähendada näiteks nutitelefoni, MP3/MP4-mängijaga telefoni ning süle-, tahvel- ja lauaarvuti tasu 1,3 eurolt 0,6 euroni.

IV Salvestusseadmete ja -kandjate loetelu

10. Toetame määruse eelnõu seletuskirjas (lk 13) väljatoodud põhimõtet, mille kohaselt ei peaks tasu maksma sellist liiki salvestusseadmete ja -kandjate kasutajad, mida

praktikas teoste helisalvestiste ega audiovisuaalsete teoste reprodutseerimiseks sisuliselt ei kasuta.

11. Kaubanduskoja hinnangul ei kasutata mitmeid salvestusseadmete ja -kandjate loetelus sisalduvaid tooteid sisuliselt teoste reprodutseerimiseks. Näiteks ei kasuta meie hinnangul inimesed koopiategemiseks salvestatavat telerit. Turu-Uuringute ASi poolt läbiviidud küsitlus ei andnud infot selle kohta, kui palju kasutatakse salvestatavat telerit koopiategemiseks. Üldreeglina ei ole võimalik telerisse salvestada, vaid selleks tuleb kasutada eraldi kõvaketast, mälupulka või muud seadet, millelt ka tasu kogutakse. Lisaks ei ole põhjendatud lisada tasu kogumise loetellu digibokse, sest neid kasutatakse sideteenuse poolt pakutavate teenuste raames, mille puhul ei ole õiguste omajatel õigust saada hüvitist. Kaubanduskoda ei pea põhjendatuks ka sisemise arvutiga mitteintegreeritud kõvaketta lisamist salvestusseadmete ja -kandjate loetelusse, sest neid kasutatakse peamiselt serverites, mis on eelkõige juriidiliste isikute kasutuses.

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta määruse eelnõust salvestusseadmete ja -kandjate loetelust välja salvestusfunktsiooniga digiboks, salvestusfunktsiooniga teler ning sisemine arvutiga mitteintegreeritud kõvaketas.

V Tühja kasseti tasu tagasi nõudmine juriidilistel isikutel

12. Autoriõiguse seaduse § 27 lg 5 p 2 ja 3 kohaselt on salvestusseadmete ja -kandjate eksportijatel ning muudel juriidilistel isikutel, kes on toote hinna osana maksnud tühja kasseti tasu, õigus tasu tagasi nõuda. Autoriõiguse seaduse § 27 lg 6 kohaselt peab tasu tagasi nõudmiseks esitama kirjaliku taotluse tasu kogujale. Sellisel viisil tasu tagasi nõudmine on ebamõistlikult suure halduskoormusega ning seetõttu seda praktikas ilmselt väga sageli ei kasutata.

Kaubanduskoja ettepanek:

Teeme ettepaneku otsida lahendusi, kuidas vähendada ettevõtete halduskoormust seoses tühja kasseti tasu tagasi nõudmisega. Ühe lahendusena pakume välja, et salvestusseadmete ja -kandjate eksportijad ning muud juriidilised isikud, kes kasutavad salvestusseadmeid ja -kandjaid ärilisel eesmärgil, on vabastatud tühja kasseti tasu maksmisest.

Lisaks palume määruse eelnõu seletuskirjas tuua välja, kui suures ulatuses on eelnevalt juriidilised isikud nõudnud tasu kogujalt tagasi tühja kasseti tasu.

Kaubanduskoja hinnangul on vaja määruse eelnõu seletuskirjas täpsustada ka seda, kui palju suureneb ettevõtete halduskoormus seoses plaanitavate muudatuste elluviimisega. Ühelt poolt suureneb halduskoormus seoses tasu tagasi küsimisega, kuid kindlasti suureneb märgatavalt ka maaletoojate halduskoormus, sest laieneb salvestusseadmete ja -kandjate loetelu. Me ei pea piisavaks seda, kui seletuskirjas on üksnes välja toodud, et halduskoormus suureneb.

VI Turuosaliste võrdne kohtlemine

13. Oleme saanud oma liikmetelt tagasisidet, et eelnõudega plaanitavad muudatused võivad veelgi suurendada ebaausat konkurentsi. Eelkõige tekib probleem olukorras, kus inimene ostab salvestusseadme või -kandja välisriigi e-poest. Kuna turul on juba praegu tihe konkurents, siis halvendavad eelnõud Eesti ettevõtete konkurentsivõimet. Juhime tähelepanu sellele, et lisaks tühja kasseti tasule on välisriigi e-poodidel mitmeid konkurentsieeliseid seoses kohustuste või järelevalve puudumisega. Näiteks ei täida välisriigi e-pood paljudel juhtudel pakendiseadusest tulenevaid kohustusi seoses pakendite käitlemisega ning elektroonikaromu tagasivõtmisega seotud kohustusi.

Kaubanduskoja ettepanek:

Palume seletuskirjas selgitada, kas ja kuidas peavad inimesed või välisriigis asuvad e-pood tasuma tühja kasseti tasu, kui inimene tellib toote välisriigi e-poest. Kui sellises olukorras puudub tasu maksmise kohustus, siis palume ministeeriumil otsida lahendusi, et tagada sellises olukorras võrdne kohtlemine. Kindlasti tasub vaadata, kas ja kuidas on teised liikmesriigid selle probleemi lahendanud.

14. Ettevõtted on mures ka selle pärast, kui efektiivselt toimub kontroll maaletoojate aruandes esitatud nutiseadmete mahtude üle. Ühelt poolt ei tohi järelevalvega kaasneda suurt halduskoormust, kuidas samas peab järelevalve olema tõhus, et tagada aus konkurents.

Kaubanduskoja ettepanek:

Palume määruse seletuskirjas täpsustada, kuidas kontrollitakse maaletoojate või tootjate esitatud andmeid salvestusseadmete või -kandjate kohta.

VII Tühja kasseti tasu mõiste

15. Kuna määruse eelnõu laieneb märgatavalt salvestusseadmete ja -kandjate loetelu, millelt tuleb tasu maksta, ning suurem osa nendest seadmetest ja kandjatest ei ole edaspidi kassetid, siis tekitab tühja kasseti tasu mõiste kasutamine segadust nii ettevõtetes kui ka inimestes. Arusaadavuse tagamiseks teeme ettepaneku võtta tühja kasseti tasu asemel kasutusele uus mõiste.

Kaubanduskoja ettepanek:

Edaspidi võiks tühja kasseti tasu asemel kasutada nutiseadmete tasu mõistet. Kuna suurem osa tasu maksmisest on edaspidi seotud erinevate nutiseadmetega (nt nutitelefoni, arvuti), siis annab nutiseadmete tasu mõiste kasutamine oluliselt paremini edasi seda, millistelt toodetelt tuleb tasu maksta.

Loodame, et peate võimalikuks võtta arvesse Kaubanduskoja kommentaare ja ettepanekuid. Vajadusel oleme valmis oma seisukohti täiendavalt selgitama.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Peadirektor

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Koostanud: Marko Udras marko.udras@koda.ee 6040070